

Hemmamarknader

Google ger över 50 000 uppslag för det svenska ordet ”hemmamarknad” och närmare 7 000 för finskans motsvarighet ”kotimarkkinat”. De används nuförtiden i de mest brokiga sammanhangen. Nationalekonomerna och marknadsanalytikerna har säkert en exakt definition till hands, men en sådan betyder inte mycket i det vanliga språkbruket. När ett begrepp blir riktigt populärt börjar dess betydelse sakta men säkert omvandlas. Ibland leder detta till att ordet får en helt ny betydelse, ibland till att det blir totalt passé.

I dag betecknas Östersjöregionen ofta som en hemmamarknad för svenska och finska företag. Det räcker med att iaktta hur investeringarna avancerar eller kolla vilka kläder, soffor eller låt oss säga mobiltelefoner vi köper, för att inse att så verkligen är fallet. I EU-sammanhang talas det ju också vackert om den inre marknaden. Men tillsvidare är den inre marknaden – som så mycket annat inom EU får man kanske tillägga – mer ett positivt scenario än ett reellt tillstånd.

Apropå reella tillstånd: Historiskt sett har Östersjöregionen redan ett par gånger tidigare fungerat som en dynamisk hemmamarknad. Det vill säga som en ekonomisk zon där det gemensamma havet har bundit ihop mer än skilt åt de olika handelsregionerna längs dess kuster. Handel har förekommit över Östersjön redan i cirka 3 000 år. Men först på 1200-talet (e.Kr.) uppstod gynnsamma förutsättningar för en gemensam Östersjömarknad. Europa upplevde en stark befolkningsökning. I kombination med tekniska innovationer och stabilare samhällsformer utmynnade detta i att stadsväsendet blommade upp och gav upphov till ett nätverk av kuststäder även runt hela Östersjön.

Drivkraften var de så kallade hansestäderna i Nordtyskland, som tog ett fast grepp om den lukrativa handelsrutten mellan Västeuropa och det inre Ryssland. Fulla handelsrättigheter gavs endast åt städer i Nordtyskland och Baltikum. Suget efter varor var dock så starkt att även många gamla svenska och finska handelsplatser snabbt omvandlades till regelrätta städer. Så här integrerades hela Östersjöregionen även i kulturellt avseende med den västliga civilisationen.

På 1500-talet vittrade Hanseförbundet sönder. Samtidigt blev det svenska riket, som ju omfattade även nuvarande Finland, en allt mer dominerande aktör i Östersjöhandeln. Gustav Vasa var minst lika mycket koncernchef som kung. Hundra år senare hade den svenska stormaktens grepp om Östersjön blivit så starkt att man i Stockholm och Åbo betecknade det som *Mare Nostrum*, vårt hav. När detta

kombinerades med ett effektivt utnyttjande av naturtillgångar blev resultatet en ytterst god ställning i den internationella handeln med skog, järn, koppar och tjära.

Men allting har sitt slut. Svenska stormakten gick under, Baltikum och Finland införlivades med det till Östersjön expanderande Ryssland, vilket i förlängningen gav upphov till diverse barriärer och hinder för handeln över Östersjön fram till början av 1990-talet. Ibland överdriver man visserligen de politiska omställningarnas inverkan på handeln. Sverige gick miste om Finland 1809. Ändå fortsatte handeln över Östersjön så dynamiskt att svenska riksdaler ännu i slutet av 1830-talet var en mer utbredd valuta än den ryska silverrubeln.

Den nu åter så starka hemmamarknaden runt Östersjöregion är inte heller en självklarhet i all evighet. Historien är full med exempel på överraskande vändningar. Men just därför är det viktigt att smida järnet när det ännu är varmt!

Henrik Meinander, Forum Finland 2/2008, Handelsbilaga